

Originalni naučni rad

UDK 316.7:[784.4(497.6):004 .738.5 ;
78:316.421

Davor Petrović*

*Odeljenje za etnologiju i antropologiju
Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu*

ONLINE SEVDAH: GLOBALNA UPOTREBA LOKALNOG MUZIČKOG NASLEĐA POSREDSTVOM INTERNETA

Sažetak: Tokom svog „dugog trajanja” sevdalinka se pokazala kao vrlo prilagodljiva folklorna tvorevina, s obzirom na činjenicu da je uspešno odolela različitim društvenim, kulturnim, političkim i drugim uticajima kojima je bila izložena. Kao jedna od posledica ubrzanog razvoja informaciono-komunikacionih tehnologija, krajem 20. i početkom 21. stoleća, došlo je do pojave novog medija posredstvom kojeg sevdalinka danas uglavnom nalazi put do svoje publike, a to je internet. Budući da ovaj medij stoji u direktnoj vezi sa procesom globalizacije, ovde će najpre biti učinjen pokušaj da se sevdalinka sagleda iz ugla tog složenog sociokulturnog fenomena. Posebna pažnja biće posvećena sevdalinki kao „angažovanom” kulturnom nasleđu, odnosno „upotrebljenoj” tradiciji, pri čemu će, pored legalnih, u obzir biti uzeta i ilegalna sredstva tog kulturnog konzumerizma, tačnije muzička piraterija. U radu se zastupa stanovište da jedino one tvorevine kulture koje aktivno učestvuju u životu određene zajednice dobijaju svoj puni smisao; drugim rečima, one se kroz tu zajednicu potvrđuju, jer predstavljaju nosioce njenog istorijskog pamćenja, sistema vrednosti, identiteta itd. Ovo važi i za sevdalinku, koja u internet okruženju dobija daleko veće mogućnosti za kulturno „konzumiranje”, ali ne samo od strane onih koji putem nje grade svoj etnički, nacionalni ili kulturni identitet već i svih ostalih korisnika svetske mreže zainteresovanih za ovaj muzički žanr. Cilj ovog rada jeste da pokaže kako jedna lokalna muzička tradicija, lišavajući se vlastite ekskluzivnosti, posredstvom interneta postaje globalno kulturno dobro, dajući sebi veće izgleda za opstanak u savremenim uslovima.

Ključne reči: Sevdalinka, nematerijalno kulturno nasleđe, globalizacija, internet, muzička piraterija, upotreba tradicije.

* davor.petrovic@yahoo.com

Dva lica globalizacije

Analogno izjavi Rejmonda Vilijamsa (Raymond Williams) da je kultura „jedna od dve ili tri najkomplicovanije reči u engleskom jeziku” ([1976, 1983] 1985: 87), za globalizaciju bi se moglo reći da predstavlja jedan od najsloženijih pojmova u savremenim društvenim naukama. Iako ne postoji neka univerzalna, opšteprihvaćena definicija ovog pojma, globalizacija bi se, u najapstraktnijem smislu, mogla odrediti kao „progresivna deteritorijalizacija”, odnosno „skup složenih i mogućih ekonomskih, tehnoloških, političkih, socijalnih, kulturnih i bihe[j]vioralnih procesa i običaja koji sve više izlaze iz okvira nadležnosti neke države i njene teritorije” (Higot [2004] 2009: 431).

Ovako shvaćena, globalizacija se često poistovećuje sa internacionalizacijom, koja je, sa druge strane, obično sinonim za sve veću uzajamnu zavisnost država i ekonomsku razmenu među njima. Ali, s obzirom na činjenicu da globalizacija, pored ekonomske, isto tako obuhvata razmenu ideja, znanja, iskustava i informacija, pri čemu se kao centar od kojeg kreće većina uticaja nameće Zapad na čelu sa Sjedinjenim Američkim Državama, sve je više mišljenja da globalizacija predstavlja jedan asimilatorski proces, odnosno vesternizaciju i/ili amerikanizaciju „malih kultura” u različitim delovima sveta, što za posledicu ima lokalnu krizu identiteta (Isto).

Postoje, međutim, i suprotna, manje radikalna mišljenja (v. npr. Apaduraj [1996] 2011: 35), prema kojima globalizacija ne dovodi nužno, a ni tako često, kao što se isprva može činiti, do kulturne i drugih vidova homogenizacije. Štaviše, oni koji zastupaju takva mišljenja u globalizaciji pre vide jedan kontinuiran proces uzajamnog prožimanja kultura nego „brisanje” lokalnih tradicija kroz nastojanje da one budu saobražene nekom „univerzalnom” modelu. Te perspektive zasnivaju se na poimanju kulture, identiteta i tradicije kao dinamičnih i višeznačnih, a ne statičnih, odnosno nepromenljivih, kategorija. Drugim rečima, iako se globalizacija zasniva na činjenici da svi mi živimo u „jednom svetu”, taj svet ne treba posmatrati isključivo kao neprestano uniformišuću celinu već kao okruženje u kojem različite tradicije usvajaju globalne načine mišljenja, koji zatim postaju podesni za preoblikovanje drugih misaonih struktura u procesu čiji se kraj ne može predvideti (Fabijeti, Mališeti i Matera [2000] 2002: 198).

WWW — svetska mreža (internet)

Uzrok globalizaciji na prvom mestu treba tražiti u intenzivnom razvoju informaciono-komunikacionih tehnologija, koje povećavaju brzinu i obim interakcija među ljudima širom Planete (Gidens [2001] 2007: 56-57). Rezultat te savremene revolucije jeste da pojedinci, prvi put u istoriji, dobijaju priliku da prevaziđu prostorno-vremenske granice i da se pomoću tehnologije uključe u

globalnu saznajno-komunikacionu mrežu, pri čemu je način na koji u svemu tome učestvuju određen isključivo njihovim željama, potrebama i mogućnostima (Гавриловић 2004: 181).

Elektronski mediji omogućuju nam da na nov način vidimo sredinu u kojoj se moderno i globalno često pojavljuju kao lice i naličje iste medalje. Iako održavaju rastojanje između gledaoca i događaja, ti mediji ipak izazivaju preobražaj svakodnevnog diskursa. U isto vreme, oni svim vrstama društava i svim vrstama osoba omogućuju eksperimente samooblikovanja. [...] Zbog mnoštva formi u kojima se pojavljuju [...] i zbog brzine s kojom se kreću kroz rutinu svakodnevnog života, elektronski mediji iz dana u dan pružaju sredstva za građenje sopstvene slike (Apaduraj 2011: 15).

Dokaz za to predstavlja internet, koji je postao najveća svetska baza podataka i najznačajniji vid komunikacije danas. Posredstvom interneta njegovi korisnici ostvaruju kontakte jedni s drugima, udružuju se i formiraju čitave zajednice u tzv. *kiber prostoru* ili *cyberspace*-u. Štaviše, o tim se zajednicama može govoriti kao o svojevrsnim potkulturama, budući da se njihovi članovi uglavnom umrežavaju prema zajedničkim interesovanjima. Iako su te zajednice, koje je Kalhun (Calhoun) označio kao *indirektne socijalne veze*, pre imaginarne nego stvarne, njihovi članovi imaju osećaj pripadnosti grupi koji sasvim odgovara pripadništvu realnoj, tj. fizički postojećoj, zajednici (Гавриловић 2004: 182). Iz antropološkog ugla, isprepletanost interneta — tog „najdemokratskijeg (a istovremeno i najanarhičnijeg) masovnog medija današnjice” — i kulture „nije tek pojava na marginama društvenog razvoja — ona je u samoj njegovoj srži” (Schramadei 2001: 7). Međutim, internet takođe „postavlja mnoga provokativna politička pitanja vezana uz pristup informacijama, privatnost, autorska prava i pravnu regulaciju. On uzrokuje kulturne probleme, jer informacije postaju dostupne bez obzira na društvena i kulturna ograničenja i politiku nacija-država” (Shields [1996] 2001: 24). Na primeru muzike, to će se ovde i pokazati.

Muzika i globalizacija — čari piraterije

Postoje mišljenja (v. npr. Held et al. 1999) da je muzika podložnija globalizaciji od drugih formi, jer „lakše premošćuje ograničenja usmene i pisane reči u dopiranju do masovne publike” (nav. prema Gidens 2007: 477). Osim toga, globalna muzička industrija jedna je od najkoncentrisanijih, a svoj razvoj na prvom mestu duguje velikom uspehu popularne muzike u svetu. Međutim, uprkos tome što je ova industrija mahom u rukama nekoliko internacionalnih konglomerata i obuhvata razgranatu mrežu fabrika, distributivnih lanaca i prodajnih objekata, ona se uveliko bori sa posledicama digitalizacije, a prema navodima uglednog časopisa *Ekonomist* (*The Economist*) „u svakom trenutku postoji više od 100 miliona kompozicija koje se nelegalno postavljaju na internet, odakle se besplatno ‘skidaju’” (Isto: 478-479). Štaviše, iz sadašnje perspektive

čini se nezamislivim da će muzička industrija ikada biti u stanju da spreči nezakonito preuzimanje muzičkih datoteka sa interneta. Ta praksa „na izvestan način predstavlja ispunjenje obećanja koje su dali utemeljivači institucija u vezi sa zakonima o autorskim pravima — da će medije vratiti u oblast *javnog dobra*” (Ganc i Ročester [2005] 2007: 92).

Ono što izgleda paradoksalno kada je o kršenju autorskih prava reč jeste masovna proizvodnja i prodaja hardverâ i softverâ koji omogućavaju besplatno preuzimanje datoteka sa interneta, uprkos zakonskoj zabrani. To se može objasniti jednostavnom činjenicom da sve kompanije koje posluju sa pomenutim proizvodima imaju za cilj da te proizvode prodaju u što većem broju i da na njima što bolje zarade, čak i onda kada upotreba takvih proizvoda dovodi do direktnog ili indirektnog kršenja zakona. Na drugoj strani, oni koji se bave besplatnim online preuzimanjem muzičkih datoteka potpuno su svesni da postojanje raznih vrsta MP3 downloadera ne umanjuje ilegalnost samog čina preuzimanja (Isto: 97-98). Problem je u tome što je internet znatno umanjio osećaj moralne odgovornosti, budući da je „sve” omasovio i učinio lako dostupnim na samo jedan „klik”. Drugim rečima, „što se lakoća kopiranja povećava, povećava se i relativnost morala”, pri čemu taj štetni efekat „stvara poremećaj u procesu spoznaje”, jer „prelazak sa fizičkog na virtuelno čini da autorsko pravo ne znači istu stvar” (Isto: 214-215). Takođe, na strani „piratâ” — kao, uostalom, i na strani proizvođača originalnih izdanja, pa i vlasnikâ autorskih prava — stoje motivi ekonomske prirode. Naime, istraživanjima je utvrđeno da „prvo mesto po pitanju zloupotrebe intelektualne svojine [a tu spada i muzika] zauzima omladina” (Isto: 204), i to ne samo zbog boljeg baratanja računarskom tehnikom od većine odraslih već i zbog činjenice da ograničena finansijska sredstva mladima onemogućavaju da poseduju željeni broj originalnih diskova sa muzikom koju slušaju.

Bilo kako bilo, muzička piraterija, iako nezakonita, predstavlja danas društvenu i kulturnu realnost koja se mora prihvatiti, ali i razumeti. Ona je samo jedna u nizu pojava digitalnog doba i odgovarajuće mu digitalne kulture, na koju se odnose dva međusobno povezana mišljenja. Jedno je da pomenuta kultura predstavlja potpuni raskid sa svim što joj je prethodilo, a drugo da je ona plod digitalne tehnologije kojom je određena. Međutim, uprkos činjenici da se digitalna kultura doista reflektuje isključivo kroz najnovija tehnološka dostignuća, ona ipak nije tako nova kako izgleda niti je njen razvoj u potpunosti određen tehnološkim napretkom, budući da je „mašina uvek društvena pre no što postane tehnička”, pozvao se na Delezove (Deleuze) reči Čarli Gir ([Charlie Gere] [2008] 2011: 18). „Digitalno se ne odnosi samo na posledice ili mogućnosti date tehnologije” nego „određuje i obuhvata način mišljenja i delanja koji su otelovljeni u toj tehnologiji i koji su omogućili njen razvoj” (Isto). Ukratko, „govoriti o digitalnom znači koristiti ga kao metonimiju za čitavu mrežu virtuelnih privida, trenutnih komunikacija, sveprisutnih medija i globalnih mogućnosti uključenja, koji čine dobar deo našeg savremenog iskustva” (Isto: 16-17).

Sevdalinka: muzičko nasleđe u internet okruženju

Jedan od najvećih doprinosa interneta, kada je o muzici reč, predstavlja činjenica da je on lokalne vokalno-instrumentalne tradicije približio globalnoj publici, oslobodivši ih ne samo kulturno-geografskih stega već i, doslovno, tamnovanja u raznim državnim i privatnim zbirkama, gde su one, u vidu snimaka, dostupne tek malom broju ljudi, uglavnom profesionalnih istraživača, ali i pasioniranih kolekcionara, dok su za „običan svet” potpuna nepoznanica.

Zahvaljujući digitalizaciji, muzički snimci danas se u vidu fajlova masovno postavljaju na internet, gde se dalje mogu preslušavati, ali i, kako se to popularno kaže, „skidati”/downloadovati, čime je omogućeno formiranje ličnih datoteka muzike, njihovo čuvanje na računaru, „narezivanje” na diskove, dalje umnožavanje, razmenjivanje ili, čak, preprodaja po daleko nižim cenama od originalnih izdanja. Negativna strana ovog obilja mogućnosti ogleđa se, kako je već rečeno, u kršenju autorskih, izdavačkih i distributerskih prava, a svaki pokušaj da se takvoj praksi stane na put po pravilu rezultira neuspehom, jer se uvek iznova pronalaze načini da zakon bude zaobiđen.

Ipak, mnoge institucije kulture iskoristile su prednosti interneta da na svojim web stranicama postave digitalizovane muzičke snimke iz vlastitih fondova i tako ih učine dostupnim javnosti, a da pri tom ispoštuju zakonsku regulativu. Primer takve jedne institucije jeste i Narodna biblioteka Srbije, koja je pre više godina pokrenula projekat *Digitalizacija gramofonskih ploča na 78 obrtaja* (v. *Gramofonske ploče na 78 obrtaja iz fondova NBS 2005*; Александровић 2007, 2012/2013) sa namerom da stare i retke snimke sačuva od daljeg propadanja i omogući njihovo online preslušavanje. Neki od ovih snimaka potiču iz prvih decenija 20. stoleća, a među njima se, pored brojnih drugih žanrova, našla i sevdalinka. Ona je predstavljena u okviru obeležavanja Svetskog dana audio-vizuelne baštine, 27. oktobra 2010. godine, kroz prezentaciju *Bulbul pjeva: zvuci bosanske duše sa starog gramofona*, autora Vesne Aleksandrović i Ivana Pešića.¹

Većina snimaka sevdalinki koje Narodna biblioteka Srbije poseduje, i koje je u digitalizovanoj formi postavila na svoj sajt, pripada izdanjima najstarijeg jugoslovenskog izdavača gramofonskih ploča, *Jugotona* iz Zagreba, ali je zavidan broj i onih koje su objavile neke od najpoznatijih svetskih muzičkih kuća prve polovine 20. veka, kao što su *Elektroton*, *His Master's Voice*, *Odeon*, *ABC Grand Record*, *Edison Bell Record*, *Gramophone Concert Record*, *Jumbola Record*, *Homocord* itd.

Kada je o izvođačima reč, među onima iz Bosne i Hercegovine tu su se, kao najstariji, našli Nazif Memišević i Bećo Arapović sa svojim kapelama, ali i čuveni pevači iz jugoslovenske epohe: Zaim Imamović, Himzo Polovina, Safet

1 Celokupna prezentacija dostupna je na adresi: http://www.ncd.org.rs/ncd_sr/Events/NCD-Beograd2010/NCD2010_prezentacije/16jun/%5B15%5D%20Vesna%20Aleksandrović%20-%20Bulbul%20pjeva%20%96%20zvuci%20bosanske%20duse%20sa%20starog%20gramofona/index.html (pristupljeno 14. 12. 2017).

Isović, Ahmed Novalija, Jozo Kristić, Zumra Mulalić, Nadežda Cmiljić. Ništa manji nije ni broj interpretatora sevdalinki iz Srbije, što, između ostalog, ukazuje na veliku popularnost ovih pesama i van granica Bosne i Hercegovine, ali i na njihovo širenje u druge delove bivše države, posebno u srpske gradove. Za to su prvenstveno bili zaslužni pevači između dva svetska rata, koji su redovno nastupali u beogradskim kafanama, poput Bore Janića Šapčanina, Milana Tomića, Mijata Mijatovića i Sofke Nikolić. Kasnije je popularizaciji sevdalinke u Srbiji doprinela Nada Mamula, koja je, iako rođena Beograđanka, svoju pevačku karijeru započela i izgradila u Sarajevu, dok je u Americi sevdalinku promovisala Vinka Elesin.

Ovi digitalizovani muzički zapisi svedočanstvo su jednog vremena i imaju ogromnu istorijsku vrednost. S obzirom na činjenicu da je veliki broj snimaka sevdalinki, mahom nastalih i pohranjenih u Radio Sarajevu, stradao prilikom granatiranja tog grada (1992–1995), Narodna biblioteka Srbije je digitalnu zbirku ovih melodija iz svog fonda poklonila Nacionalnoj i univerzitetskoj biblioteci Bosne i Hercegovine, koja je tokom pomenutih ratnih dejstava takođe uništena, a sa njom i jedna od najvećih kolekcija gramofonskih ploča bivše Jugoslavije.²

* * *

Jedan od problema koji stoji u direktnoj vezi sa digitalizacijom jeste i očuvanje nematerijalnog kulturnog nasleđa, koje, prema UNESKO-voj konvenciji usvojenoj 2003. godine u Parizu, „označava prakse, prikaze, izraze, znanja, veštine, kao i instrumente, predmete, artefakte i kulturne prostore koji su s njima povezani — koje zajednice, grupe i, u pojedinim slučajevima, pojedinci, prepoznaju kao [...] svoje [...]” (*Конвенција о заштити нематеријалне културне баштине* [2003] 2009: 9). To nasleđe, koje se, kako u pomenutoj konvenciji stoji, prenosi s generacije na generaciju, „zajednice i grupe iznova stvaraju, u zavisnosti od njihovog okruženja, njihove interakcije sa prirodom i njihove istorije, pružajući im osećaj identiteta i kontinuiteta, i na taj način promovišući poštovanje prema kulturnoj raznolikosti i ljudskoj kreativnosti” (Isto). Sa druge strane, očuvanje, odnosno zaštitu, ovog nasleđa predstavljaju mere koje nastoje da obezbede njegovu upotrebljivost, „uključujući identifikaciju, dokumentaciju, istraživanje, [...] promociju, vrednovanje, prenošenje [...]” (Isto: 10).

Muzika pripada jednoj od pet oblasti u kojoj se, prema navedenoj konvenciji, nematerijalno kulturno nasleđe naročito ispoljava, a budući da internet pruža kako tehničke tako i druge mogućnosti neophodne za obezbeđivanje upotrebljivosti ove vrste sadržaja, može se reći da svetska mreža, zajedno sa njenim korisnicima, ima ključnu ulogu u procesu očuvanja muzičkih dokumenata kao nematerijalnih kulturnih dobara. Bez obzira na to da li se, sa stanovišta zakona, radi o legalnim ili ilegalnim radnjama, slušanje, presnimavanje, komentarisanje, razmena i drugi vidovi internet upotrebe muzike, koja pripada

2 <https://www.nb.rs/collections/index.php?id=3632> (pristupljeno 14. 12. 2017).

različitim lokalnim kulturama, omogućava njen opstanak, jer se kroz pomenute aktivnosti ona potvrđuje kao „živa” tradicija. To se posebno odnosi na onaj deo internet zajednice koja u odgovarajućoj muzici vidi obeležje svog etničkog, nacionalnog ili kulturnog identiteta.

* * *

Primer muzičkog žanra na koji se prethodno rečeno može doslovno primeniti svakako je i sevdalinka, koja se u praksi već potvrdila kao „angažovano” kulturno nasleđe, i to kako u realnoj lokalnoj sredini iz koje je ponikla tako i u virtuelnom globalnom okruženju gde svakim danom zadobija sve više novih poštovalaca. U prilog toj globalnoj popularnosti sevdalinke ide i njeno prilagođavanje savremenim trendovima u muzici uopšte. Predstavnici nove „sevdah generacije” izvođača, kao što su Damir Imamović, Amira Medunjanin, Božo Vrećo, te grupe Mostar Sevdah Reunion i Divanhana, sevdalinku ne interpretiraju više na tradicionalan način već se sa ovim žanrom vešto poigravaju. Pomenuti umetnici sevdalinku kombinuju sa drugim muzičkim stilovima i oblicima, razbijajući krute izvođačke obrasce kojima se ranije robovalo. Oni daju lični pečat svakoj interpretaciji, osavremenjuju izvedbu u glasovnom i instrumentalnom smislu, ali ipak zadržavaju bazičnu, kulturom determinisanu intonaciju sevdalinke, tj. specifičan zvuk po kojem se ona razlikuje od drugih muzičkih formi, promovišući je pre svega u onim delovima sveta gde još uvek nije (dovoljno) poznata. Na taj način sevdalinka istovremeno postaje deo *world music* fenomena.

Sajtovi poput Jutjuba (YouTube) pružaju, sa druge strane, mogućnost korisnicima da postave digitalizovane muzičke snimke iz ličnih arhiva, koje ostali mogu preslušavati i preuzimati, ali i komentarisati. Ovi komentari, koji se ređaju ispod postavljenog snimka, predstavljaju odličan materijal za antropološku analizu, jer često sadrže etnički, nacionalno, ali i nacionalistički obojene stavove. To je vidljivo i u slučaju sevdalinke, gde se, na primer, ispod snimaka koji sadrže interpretacije pevača sa prostora Srbije često ređaju negativni komentari korisnikâ iz Bosne i Hercegovine, koji kritikuju „srpski način” izvedbe određene pesme, uz obrazloženje da sevdalinku ne može dobro otepevati niko kao, recimo, Safet Isović, ili bilo koji drugi bošnjački interpretator, navodeći često kvazi argumente za takav svoj stav. To dalje rađa kontrakomentare srpskih korisnika, koji brane izvedbe „svojih” pevača, uz isto tako neprofesionalnu argumentaciju, a često i uvrede na etničkoj i nacionalnoj osnovi. Postoje i slučajevi gde se neka sevdalinka po svaku cenu pokušava da predstavi kao „izvorno” srpska pesma, koja je onda, navodno, „pomuslimanjena”, a kao „dokaz” za to navodi se činjenica da ju je u svoju zbirku „ženskih” (lirskih) pesama uvrstio Vuk Karadžić, koji je bio Srbin, itd. Naravno, nisu svi komentari ovako isključivi; ima i znatno umerenijih, pa i pozitivnih.

Mnogi sajтови nastali su, međutim, sa ciljem negovanja sevdalinke i njene bolje promocije kao muzičkog nasleđa. To je dobrim delom u vezi sa

nacionalnim i kulturnim buđenjem Bošnjaka nakon okončanja etničkog sukoba u Bosni i Hercegovini, koji su u sevdalinki prepoznali ne samo etnokulturni već i simbol vlastitog stradanja u tih nekoliko ratnih godina. Štaviše, u Sarajevu je 2008. godine osnovan i svojevrsni muzej sevdalinke, tačnije Art kuća sevdaha, u kojoj je svaka soba posvećena jednom od čuvenih izvođača ovih pesama, sa pevačevim ličnim predmetima i biografskim podacima. Osim toga, interaktivan multimedijalni pristup omogućava posetiocima ovog muzeja da u njemu neposredno preslušavaju i pregledavaju brojne audio-vizuelne snimke izvođenja sevdalinke, što je u skladu sa savremenom muzejskom teorijom i praksom.

Pored institucionalnih, postoji i veliki broj privatnih sajtova na kojima se digitalizovani snimci sevdalinki u MP3 formatu stalno ažuriraju, što ove sajtove čini naročito popularnim među ljubiteljima pomenutog žanra, jer su besplatni.

* * *

Zahvaljujući internetu, sevdalinka danas mnogo lakše nalazi put do svoje publike širom sveta, pri čemu internacionalni uspeh ove pesme doprinosi njenom još većem uvažavanju „kod kuće”, posebno među onima koji imaju izrazito negativan stav prema muzici sa folklornim motivima. To, kako se izrazio Ivan Čolović (2006: 265), „slušanje vlastite muzike tuđim ušima” predstavlja još jedan vid njenog popularisanja i očuvanja, ali u obrnutom smeru, što samo potvrđuje da su putevi globalizacije čudnovati i nepredvidivi.

Reference

Izvori

Zvanični dokumenti

Конвенција о заштити нематеријалне културне баштине. [2003] 2009. [Усвојило УНЕСКО; превод Тања Бојовић, Асја Драча Мунтеан и Ивана Зечевић]. Београд: Министарство културе Републике Србије.

Elektronska izdanja

Gramofonske ploče na 78 obrtaja iz fondova NBS (CD). 2005. Priredili Vesna Aleksandrović, Nebojša Vesić i Branko Marković. Београд: Народна библиотека Србије.

Web sajtovi

Народна библиотека Србије, Београд. ©2010. „О пројекту *Digitalizacija gramofonskih ploča na 78 obrtaja*”:

http://www.ncd.org.rs/ncd_sr/Events/NCDBeograd2010/NCD2010_prezentacije/16jun/%5B15%5D%20Vesna%20Aleksandrovic%20-%20Bulbul%20pjeva%20%96%20zvuci%20bosanske%20duse%20sa%20starog%20gramofona/index.html (pristupljeno 14. 12. 2017).

<https://www.nb.rs/collections/index.php?id=3632> (pristupljeno 14. 12. 2017).

Literatura

- Aleksandrovih, Vesna. 2007. „Аналогни и дигитални звук: дигитализација грамофонских плоча сниманих на 78 обртаја из фонда Народне библиотеке Србије”. *Прејлед Националног центара за дигитализацију* 11: 69-77.
- Aleksandrovih, Vesna. 2012/2013 (шт. 2014). „Невидљиви свет у бразди грамофонске плоче — потрага, раз/откривање, путоказ”. *Гласник Народне библиотеке Србије* 13/1: 120-135.
- Apaduraj, Ardžun. [1996] 2011. *Kultura i globalizacija*. Prevela s engleskog Slavica Miletiћ. Beograd: Biblioteka XX vek; Knjižara Krug.
- Čolović, Ivan. 2006. *Etno: priče o muzici sveta na Internetu*. Beograd: Biblioteka XX vek; Knjižara Krug.
- Гавриловић, Љиљана. 2004. „Интернет: предмет и извор етнографских испитивања”. *Етно-културолошки зборник* 9: 181-184.
- Ganc, Džon; Džek B. Ročester. [2005] 2007. *Pirati digitalnog doba: kako sukobi oko intelektualne svojine ugrožavaju naše lične slobode, naše poslovanje i svetsku privredu*. Prevele s engleskog Svetlana Stefanov i Olivera Popović. Beograd: Clio.
- Gidens, Antoni. [2001] 2007. *Sociologija*. Prevodioci Nadežda Silaški i Tatjana Đurović. Beograd: Ekonomski fakultet.
- Gir, Čarli. [2008] 2011. *Digitalna kultura*. Preveo sa engleskog Aleksandar Luj Todorović. Beograd: Clio.
- Held, David et al. 1999. *Global transformations: politics, economics and culture*. Cambridge: Polity.
- Higot, Ričard. [2004] 2009. „Globalizacija”. U *Enciklopedija društvenih nauka 1 (A-M)*, 430-434. Priredili Adam Kuper i Džesika Kuper; prevod Nikola S. Krznarić i Predrag Marković. Beograd: Službeni glasnik.
- Schramadei, Pavle. 2001. „Internet i kultura: sinonimi ili antipodi?”, predgovor [hrvatskom izdanju zbornika] *Kulture interneta*, 7-22. Uredio Rob Shields; priređivač [hrvatskog] izdanja Pavle Schramadei; prijevod Neven Dužanec. Zagreb: Naklada Jasenski i Turk; Hrvatsko sociološko društvo.
- Shields, Rob. [1996] 2001. „Virtualni prostori, stvarne povijesti i živuća tijela”, uvod u *Kulture interneta*, 23-34. Uredio Rob Shields; priređivač [hrvatskog] izdanja Pavle Schramadei; prijevod Neven Dužanec. Zagreb: Naklada Jasenski i Turk; Hrvatsko sociološko društvo.
- Williams, Raymond. [1976, 1983] 1985. *Keywords: a vocabulary of culture and society*. Revised ed. New York: Oxford University Press.

Primljeno: 17. 11. 2017.

Prihvaćeno: 04. 12. 2017.

Davor Petrović

Online sevdah: global use of local music heritage through the Internet

Abstract: During its “long term”, sevdalinka proved to be very flexible folklore creation, given the fact that it successfully resisted various social, cultural, political and other influences it has been exposed to. As one of the consequences of the accelerated development of information and communication technologies, at the end of the 20th and at the beginning of the 21st century, emerged a new medium, the Internet, through which sevdalinka today mostly finds its way to its audience. Because this medium is standing in a direct connection with the process of globalization, here we will try to examine sevdalinka from the angle of this complex socio-cultural phenomenon. Special attention will be dedicated to sevdalinka as an “engaged” cultural heritage, that is “used” tradition, and besides the legal ones, there will be also taken into account the illegal means of this cultural consumerism, or more precisely, musical piracy. The paper argues that only those creations of culture that actively participate in the life of a certain community get their full sense; in other words, they are confirmed through this community, because they represent bearers of its historical memory, value system, identity, etc. This also applies to sevdalinka, which in the Internet environment gets far more opportunities for cultural “consumption”, not only by those who build their ethnic, national or cultural identity through it, but also by all other users of the worldwide network interested in this music genre. The aim of this work is to show how a local music tradition, depriving itself of by its own exclusivity, through the Internet, becomes a global cultural asset, giving itself greater chances to survive in contemporary conditions.

Keywords: Sevdalinka, intangible cultural heritage, globalization, Internet, music piracy, use of tradition.